

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
HaV@eduskunta.fi

Eduskunnan hallintovaliokunnan asiantuntijapyyntö

HE 98/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 2 luvun ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Asiantuntijakuuleminen Torstai 10.9.2026 klo 12.15

Asiantuntija Käräjätuomari Essi Konttinen-Di Nardo

Helsingin käräjäoikeus lausuu hallituksen esityksestä liittyen ehdotettujen pakkokeinolain 2 luvun 11 §:n (vangitsemisen edellytykset) ja 10 luvun (ns. salainen etsintä) osalta seuraavaa:

Pakkokeinolain 2 luvun 11 §

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain 2 luvun 11 §:ää (vangitsemisen edellytykset). Käräjäoikeus pitää kannatettavana selkeyden lisäämiseksi nykyisestä viittaussäännöksestä luopumista ehdotetusti. Pykälän 1 momentin uuden 4. kohdan lisäämiseen käräjäoikeus suhtautuu sitä vastoin varauksella. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi uudeksi vangitsemisen erityiseksi edellytykseksi sitä, että henkilöä epäillään rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta ja hänen epäillään aiheuttavan vaaraa jonkun hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Ehdotuksen taustalla on korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2024:20, jonka seurauksena vangitseminen pelkästään rikosepäilyn vakavuuden (ns. ylitörkeät rikokset) ei ole ollut enää mahdollista. Tämän johdosta on haluttu ehdottaa vangitsemisen edellytyksiin uusi 4 kohta. Käräjäoikeudella ei ole sinänsä tarvetta vastustaa edellytyksen lisäämistä, mutta käytännön soveltamisala jäänee kapeaksi. Tilanteet, joihin edellytyksen ajatellaan sopivan ovat todennäköisesti vähäisiä ja kohdan käytännön merkitystä voidaan kyseenalaistaa. Uuden 4. kohdan soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin soveltunevat pääsääntöisesti myös jo olemassa olevat edellytykset ja käytännön merkitys jäänee siis marginaaliseksi.

Edelleen käräjäoikeus haluaa painottaa, että pakkokeinot (kuten vangitseminen) ovat rikosoikeudellisia turvaamistoimia, joilla pyritään pääsääntöisesti turvaamaan tutkintaa/rikosprosessia tai estämään rikollisen toiminnan jatkamista. Uudella edellytyksellä ei käräjäoikeuden näkökulmasta

Postiosoite

PL 650
00181 HELSINKI

Käyntiosoite

Porkkalankatu 13
00180 HELSINKI

Puhelin

029 56 44200

Sähköposti

helsinki.ko@oikeus.fi

juurikaan saada mm. jatkamisvaaraan verrattuna erityistä hyötyä. Jatkamisvaara -edellytystä voidaan käyttää perustelemaan vangitsemista myös muissa kuin tyypillisissä rikoskierretilanteissa tai pitkän rikoshistorian omaavien henkilöiden kohdalla.

Pakkokeinolain 10 luku (ns. salaiset etsinnät)

Pakkokeinolain 10 lukuun ehdotetaan säädettäväksi uusiksi rikoksen selvittämiskeinoiksi salainen kotietsintä, salainen erityinen kotietsintä ja salainen paikanetsintä. Käräjäoikeus ei ota kantaa siihen, onko toimivaltuuksille käytännön tarvetta tai ovatko ehdotetut keinot sellaisia, joiden käyttö halutaan viranomaisille mahdollistaa. Nämä ovat kysymyksiä, jotka ovat muiden tahojen arvioitavissa. Käräjäoikeus haluaa kiinnittää kuitenkin huomioita muutamiin seikkoihin.

Pakkokeinolain 10 luvun 2 §:ssä säädetään salaisten pakkokeinojen käytön yleisistä edellytyksistä. Käytölle on asetettu kolmiportainen asteikko. Pykälässä säädettyihin edellytyksiin on sidottu eri keinojen käyttö. Esitettyihin salaisiin etsintöihin voitaisiin antaa lupa ainoastaan, jos *niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi*. Edelleen salaisen erityisen kotietsinnän käyttäminen edellyttäisi lisäksi, että *se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi*.

On selvää, että se mihin edellytykseen keinon käyttö sidotaan, vaikuttaa osaltaan sen käyttöalaan. Edellä mainittu ns. välttämättömyys -kriteeri asettaa keinon käytölle tosiasiallisesti hyvin korkean kynnyksen, mitä on toki varmasti ainakin erityisten etsintöjen tilanteessa pidettävä perusteltuna. Esityksessä on päädytty muiden etsintöjen osalta hieman matalampaan kynnykseen pääsääntöisesti siksi, ettei näiden keinojen ole katsottu rinnastuvan perusoikeuksiin kohdistuvan puuttumisen tason osalta muihin välttämättömyysedellytystä vaativiin keinoihin (kuten peitet toiminta, valeosto ja asuntokuuntelu). Toinen taustalla vaikuttava tekijä on, että mikäli keinon käytöltä edellytetään välttämättömyysvaatimusta, ei salaista kotietsintää ja -paikanetsintää välttämättä päästä tosiasiallisesti käyttämään niissä tilanteissa, joihin tarve kohdistuu (mm. törkeät huumausainerikokset). Asiassa on siten syytä harkita keinojen sitomista edellä mainittuihin edellytyksiin sekä perusoikeusnäkökulmasta että myös säätelyn tavoitteiden näkökulmasta. Käräjäoikeudella ei ole syytä vastustaa esityksessä ehdotettua ratkaisua.

Salaisten kotietsintöjen perusterikoksiksi ehdotetaan pakkokeinolain 10 luvun 3 §:ssä (telekuuntelu) mainittuja rikoksia. Kysymyksessä olevat rikokset ovat kaikki lähtökohtaisesti vakavia ja ankarasti arvosteltavia. Käräjäoikeus pitää tätä ehdotusta perusteltuna. Käräjäoikeudella ei ole mitään syytä vastustaa myöskään sitä vaihtoehtoa, että perusterikoksiksi otettaisiin saman luvun 17 §:ssä (asuntokuuntelu) listatut rikokset. Tämän osalta on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että keinon käyttöala supistuu tällöin huomattavasti ja osa hyvinkin vakavista teoista jää sen ulkopuolelle.

Muuta huomioitavaa

Kysymys on salaisten etsintöjen osalta tuomioistuimille tulevista uusista tehtävistä. Vaikka määrät jäisivätkin maltillisiksi, tulevat ne aiheuttamaan työmäärän lisääntymistä huomioiden asioiden käsittelyn lisäksi myös uuteen sääntelyyn liittyvä koulutus- ja perehdytys. Koska käsittelyyn osallistuu kotietsintöjen osalta myös julkinen asiamies, on käsittely esityksessä esiintuodusti rinnastettavissa asuntokuunteluasioiden käsittelyyn, mikä vie huomattavasti enemmän aikaa ja resursseja kuin pakkokeinolain 10 luvun telepakkokeinojen käsittelyt.

Edelleen käräjäoikeus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että tuomioistuimiin ovat vuoden 2025 joulukuussa siirtyneet käsiteltäväksi laite-etsinnät. E-

evidence sääntely on tullut voimaan elokuussa, tuoden tuomioistuimille myös uusia tehtäviä. Edelleen tuomioistuimille (ja erityisesti Helsingin käräjäoikeudelle) on suunnitteilla uusia tehtäviä, kun poliisin, rajavartiolaitoksen sekä tullin toimivaltuuksiin esitetään merkittäviä laajennuksia muun muassa rikosuhkatiedustelun muodossa. On siten täysin selvää, ettei tuomioistuimilla ole mahdollisuuksia selviytyä lisääntyvistä tehtävistä entisillä resursseilla ilman, että käsittelyajat pitenevät. Tuomioistuinten toimintaedellytykset tulee turvata asianmukaisella tavalla ja tämä edellyttää kaikki suunnitellut uudistukset huomioivaa kokonaistarkastelua.

Asiantuntijalausunnon on laatinut käräjätuomari Essi Konttinen-Di Nardo

Helsingin käräjäoikeus

Sirpa Pakkala

Laamanni

Jakelu

Hallintovaliokunta

Tiedoksi

käräjätuomari Essi Konttinen-Di Nardo

